

Bjarni Benediktsson, dagblöð 1931-1943

Bjarni Benediktsson – Dagblöð

Einungis fréttir og greinar tengdar Bjarna Benediktssyni eru skannaðar og sýndar hér en dagblöð má sjá á vef Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafns, timarit.is

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Fjölskyldan
Askja 6-8

Iritgerð minni í Morgunbl. s.l. sunnud. Ijet jeg því ósvarað, hvort símhleranir af hálfu stjórnarvaldanna væru yfirleitt leyfilegar. Ijet jeg mjer þá nægja að sýna fram á, að jafn vel þótt þær kynnu stundum að vera leyfilegar, þá væru þær það ekki í þeim tilfellum, sem yfirvöldin hafa játað að hafa framkvæmt þær í. En eins og jeg þá drap á, er mjög efasamt, að þessi hleranarjettur fái yfirleitt staðist.

Því hefir ekki verið hnekt, að það lagaákvæði, sem hjer skiftir mestu mál, er 15. gr. símalaganna frá 1905. En þar er bagnarskylda lögð á síma-menn um það, er þeir komast að í starfi sín, að viðlögdum mjög þungum refsingum. Nú er það auðvitað oft svo, að síma-menn geta beinlínis ekki komi-st undan því, að hlusta a.m.k. á nokkurn hluta símtala manna, sje ekki um sjálfvirkan síma að ræða, og e.t.v. einnig stundum þótt hann sje. Óvgefengt er, að þeir verði ekki skyld-aðir til að segja frá því, sem þeir þannig komast að, nema að undangengnum dómsúr-skurði, og að skylda þeirra til að svara frestast, ef áfrýjað er, þangað til áfrýjunardómur hefir gengið. Af þessu leiðir aftur óhjákvæmilega, að þeir verða ekki skyldaðir til að gera það, sem miklu verra er, og hættulegra hagsmunum símnotenda, sem sje að hlusta á símtöl manna að óþörfu (sjeð frá teknisku sjónarmiði) og segja frá því, sem þeir þannig kom-ast að fyrir rjetti, nema að undangengnum dómsúrskurði, og að verkanir hans frestast bar til hæstarjettardómur er fallinn, ef áfrýjað er.

Þessu er að vísu svarað svo, að slík áfrýjun mundi koma í veg fyrir, að not yrðu að þessu ráði til að koma upp afbrotum. Er og játað, að áfrýjunin mundi jafnt hindra þessa aðferð, hvort sem hún sjálf formlega frestaði verkun úrskurðarins eða ekki, sakir þess, að við áfrýjunina hlyti það að verða opinbert, að þessu ráði væri beitt, en eftir það væri þýð-ingarlaust að beita því. Það er því skoðun þeirra, sem telja símhleranir leyfilegar, að ó-heimilt sje að áfrýja þeim, eða skipuninni um að bær skuli framkvæmdar.

Þessa kenningu styðja hlerana-menn með tilvitnum í það, að framkvárá úrskurðum um hús leit og rannsókn skjala verði ekki frestað með áfrýjun. Á móti þessu hefir enginn borið, allra-sist jeg. En tilvitnum í þessa úr-skurði sannar þveröfugt við það, sem henni var ætlað að sanna, þegar af þeirri ástæðu, að þótt áfrýjun fresti ekki verk unum þeirra, þá er vitanlega engu að síður heimilt að áfrýja þeim þegar í stað, þrátt fyrir það. Enda er það svo, að áfrýju-n úrskurðar getur haft marg víselega þýðingu að lögum, jafn vel þótt hún komi ekki í veg fyrir framkvæmd hans um sinn. Hleranamenn vara sig ekki á því, að þeim nægir ekki að sýna fram á það, að áfrýjun hlerana

Engin heimild í lögum fyrir símhlerunum!

Eftir Bjarna
Benediktsson,
prófessor.

úrskurðar fresti ekki framkvæmd hans, heldur verða þeir einnig að sýna fram á, að hann sje algerlega óáfrýjanlegur, a.m. k. meðan stjórnarvöldunum bóknast. En hvar er heimildin fyrir því?

Svona horfir málið við, ef gengið er inn á, að úrskurðir um símhleranir sjeu sambærilegir við úrskurði um húsleit og rannsókn skjala. En því fer fjarri, að su kenning stjórnarvaldanna fái staðist. Það er frumskilyrði fyrir því, að hleranaúrskurður geti komið að gagni, að hann sjálfur og framkvæmd hans sje leynileg. **Hús-leitarúrskurði má þar á móti aldrei halda leyndum eftir að framkvæmd hans er byrjuð.** Eða mundu yfirvöldin e. t. v. telja sjer heimilt, að komast skv. **húsleitarúrskurði inn í hí-býli manns að næturlagi og fela sig þar inni í skáp, til þess með þeim hætti að geta njósnað um óákvæðinn tíma, um væntanleg afbrot heimamanna?** Símhleranir eru þessu athefi sambærilegar, en jeg fari aldrei fyr látið mjer detta í hug, að yfirvöldin yrðu svo ráðsnjöll að kalla slikt húsleit. Enda ef-ast jeg ekki um, að til skams tíma mundu allir hafa verið sammála um, að telja slíkar aðgerðir óheimilar, jafnvel þó að ekki sje unt að benda á beint bann við þeim. Hvernig á þetta er litið, þar sem nýtisku rjettarfarslög gilda, má sjá af 760. gr. rjettarfarslaganna dönsku. En þar er svo fyrirmælt, að þegar húsleit á fram að fara, skuli skora á hús-bondann eða heimilismann að vera viðstaddan. Sje hann ekki nærstaddir á að ná í húsfje-laga hans eða nábúa, ef hægt er að gera það án verulegs dráttar. Ef húsleit er gerð samkv. úrskurði, á að lesa hann upp eða sýna hann áður en húsleitin hefst. Okkar rjettarfari er að vísu gamalt og úrelt, en samt tel jeg vafalaust, að þessar reglur sjeu einnig taldar gilda hjer á landi skv. hlutarins eðli. Og mjer er nær að halda, að stjórnarvöldin viðurkenni þetta með mjer, nema þau vilji alt of miði vinna til þess að sleppa úr klípu þeirri, sem hið óstjórn-lega hatur þeirra á leynivínsöldum og öðrum „illræðismönnum“ hefir komið þeim í.

Þessa mun e.t.v. verða svarað er langæskilegust út frá sjón-svo, að úrskurði um kyrsetningu armiði símans sjálfss, verður og og rannsókn brjefar sje stundum að telja, að stjórnarvöldin hafi heimilt að framkvæma án þess, á sínum tíma viðurkent. Um að sakborning sje skýrt frá því, starfrækslu símasambands er að úrskurður hafi verið kveðinn sett reglugerð nr. 118 frá 1917. upp og rannsókn farið fram. Í henni er gert ráð fyrir, að Yfirleitt mundi slikt þó alls dómsúrskurðir kunni að ganga:

ráðherranna hjá þeim sjálfum. Skora jeg á málagnið að birta þær í næsta blaði, og skal jeg síðan taka þær til ihugunar miðað við íslenskar rjettarreglur, ef næg ástæða verður til.

Löggreglustjórin hefir í Alþýðublaðinu birt svar við fyrrit gerð minni um þetta mál. — Mikill hluti svarsins byggist á því, að löggreglustjóri vill nú ganga frá því, að hann hafi sagt við Morgbl., að ekki yrði komið upp um leynivínsölu bifreiðarstjóra með öðru móti en símhlerunum. Gallinn er bara sá, fyrir löggreglustjóran, að s. l. laugardag, daginn aður en grein míni birtist, Ijet hann í Alþýðublaðinu leiðrjetta það, sem hann taldi ranghermt í frá sögn Morgbl. Þá leiðrjetti hann ekki þetta atriði og stoðar hann því lítt, þó að hann vilji nú, að hann hefði látið þetta ósagt. En málstaður löggreglustjóra er síst betri samkvæmt þessum nýju skýringum, því að ef í þeim felst nokkur hugsun, hlýtur hún að vera sú, að löggreglus-tjóri hafi talið sjer heimilt að grípa til þessara ráða gegn bifreiðastjórunum, jafnvel þótt honum væri ljóst að væntanlegum afbrotum þeirra mætti einnig koma upp með öðrum hætti. En þau ráð hafa ekki verið notuð að þessu sinni, svo að kunnugt sje. Hvaða vinning löggreglustjóri sjer sjer í því, að fá því þannig slegið föstu, að hann hafi notað símhleranirnar án þess, að hann hafi áður gripið til venjulegra ráða um rannsókn afbrotta, er mjer ekki ljóst. Hitt kemur fram í leiðara Alþýðubl. á sömu síðu og svar löggreglustjóra stendur, hvaða alit blaðið hefir á þessari afsökun hans. Því að þótt blaðið sje að reyna að afsaka símhleranirnar, þá telur það þær því að eins rjettmætar, að löggreglunni hafi ekki „láðst að fara aðrar færar leiðir til þess að upplýsa þessi mál“. En þetta „láðist“ löggreglunni einmitt, að þessu sinni.

Þá gerir löggreglustjóri sjer tiðrætt um það, að jeg hafi „fundið upp“ þá lögskýringaraðferð, að þegar meta skuli hvort rjettlætanlegt sje að rjúfa friðhelgi símtalanna, þá verði að athuga hvort verðmætið sje talið mikilsverðara af lög gjöfinni, friðhelgin sem rjúfa á, eða vörnin gegn því afbroti, sem upp á að koma. Löggreglus-tjóri lætur sem sjer komi þessi lögskýringaraðferð mjög spanskt fyrir. Hann um það. En með því sýnir hann einungis, að hann er enn ekki búinn að átta sig á, að mikill hluti lögfræðilegrar hugsunar gengur einmitt út á þetta, að gera sjer grein fyrir, þegar ágreiningur verður, hvaða verðmæti eða hagsmunir það eru sem rekast á, og hverja meira beri að meta sbr. reglum löggsjafarinnar. Að þvílikt mat skuli einnig fara fram, þegar rjúfa á friðhelgi stofnana, sem löggsjafinn hefir sýnt, að hann vildi vernda, til þess að koma upp afbrotum, er engin „ný uppfýnding“ míni,

Pótt jeg hafi nú að vísu mína skoðun á rjettmæti þessara um-mæla, þá verður að óreyndu að gera ráð fyrir, að svo háttsettir menn mundu eigi hafa látið sjer slikt um munn fara, nema þeir hefðu gögn fyrir því. Málagnið forsætisráðherra barf því eigi að leita til mínum þetta, heldur getur fengið sannanirnar fyrir fullyrðingu

Bjarni Benediktsson:

FRAMH. AF FJÓRDÚ SÍÐU. heldur kemur hún fram í ótal-mögum rjettarfarslögum um allan heim. M. a. má benda á það, að skv. 750., sbr. 720. og 721. gr. rjettarfarslaganna dönskú er óheimilt, nema í ein-staka undantekningatilfellum, að rjúfa póst- og símahelgi til að kyrsetja og rannsaka brjef og símskeyti, ef afbrotið varðar ekki í fyrsta sinn meira en sektum eða „Hæfte“, sem svarar til einfalds fangelsis hjá okkur. Pessi takmörkun gildir skv. 745. og 746. gr., hinsvegar ekki alment um rannsókn og kyrsetning skjala. Hjá danska löggjafanum kemur því þarna alveg sama hugsunin fram og lögglustjóra þótti svo nýstá-leg hjá mjer. Hin sama hugsun kemur og fram í 209. gr. „tviste maals“-laganna norsku, þar sem rætt er um undanþágu frá vitnaskyldu. En þar segir: „Dómurinn getur þá ákvæðið, að vitnaleiðsla skuli fram fara, þegar hann telur það nauðsynlegt samkvæmt mati á þeim hagsmunum, sem rekast þarna á“. Norski löggjafinn hafði því einnig á undan mjer gert þá uppgötvin, sem lögglustjóri eignar mjer af vinsemdu sinni, (svo að annars verra sje ekki til getið).

Par sem jeg hefi enga läng-un til að gera lögglustjóra persónulega neinn miska, hvorki í þessu málí nje öðrum, skal jeg leiða hjá mjer að fara frekar út í þetta svar hans. En út af vörnum hans fyrir þessum hlerunum, vil jeg einungis segja betta. Það er útav fyrir sig ekki óeðlilegt, að þeir, sem gæta eiga laganna, leiti allra ráða til að fullnægja þeiri skyldu sinni. Vegna mannlegs ófullkomleika er heldur ekki óeðlilegt, að þeir stundum gangi lengra í því en góðu hófi gegnir. En einmitt þess vegna verða aðrir að vera á verði til að sjá um, að slíkt sje ekki gert. Hið alvarlega í þessu málí er ekki það, að lögglustjóranum í Reykjavík virðist hafa missýnst við uppkvaðning eins eða tveggja úrskurða. Hitt er miklu alvarlegra, að landssíma stjóri, sem átti að gæta þess að friðhelgi símtalanna væri ekki rofin, vanrækti þá skyldu sína, þar sem hann ljet hjá líða að áfrýja mjög varhugaverðum úrskurðum. Enn alvarlegra er þó, að báðir þessir embættis-menn ásamt ríkisstjórninni skuli nú standa í vegi fyrir, að almenningur fái í málunum þær upplýsingar, sem hann á heim-ingu á. Ekki síst vegna þess, að opinberar ásakanir hafa komið fram um, að úrskurðirnir hafi verið skálkaskjól fyrir miklu viðtækari hleranir, en nauðsynlegar voru vegna á-stæðna þeirra, sem upp hafa verið gefnar. Þar til búið er að upplýsa málið til fulls, verður að visu hver að trúa þar um því, er honum bykir trúlegast. En ef alt er með feldu, og hvergi hefir misbeiting átt sjer stað, er illskiljanleg sú afstaða stjórnarvaldanna, að neita að upplýsa málíð.

Óþolandí ástand.

Ennfr. sagði P. H.:

Það er eins og forsætisráðh. gangi út frá, að allir borgarar landsins sjeu glæpamenn og þess vegna sje eðlilegt, að yfir þeim hangi þetta ógnarvald, sem hefir rjett til að opna einkabréf manna, rjúfa heimilisfriðinn, símaleynd og svifta menn frelsi. Þetta er aðferð harðstjórnanna. Þeir eru altaf að búast við ein-hverju og setja þess vegna upp leyninjósnið alls staðar.

Við mótmælum sliku stjórnarfari, flendingar! Við krefjumst þess, að hjer sje stjórnar út frá því sjónarmiði, að hjer sjeu yfirleitt lögþýðinir borgarar og þeir skoðaðir sem frjálsir menn, en ekki lögþjótar.

Þetta er stjórnarstefna harð-stjórans, sem forsætisráðherrann boðar! Hana viljum við ekki hafa!

Í þetta sinn er ekki kostur á að rekja umræður þessar frekar. En þær urðu snarpari, eftir því, sem lengra leið að kvöldið. Verður nánar skýrt frá þeim í næsta blaði.

Á elleftu stundu vjek Jör. Brynjólfsson sjer úr forsetastóli, og kom bar Páll Zoph, vara-forseti. Í þann mund var skotið til forseta skjali, er nefnt var „rökkstudd dagskrá“.

Umræður um símanjósniðar á Alþingi.

FRAMH. AF PRIÐJU SÍÐU. Málið liggr þannig fyrir, sagði St. J. St., að lögglustjórin í Rvík hefir í tveim tilfellum úr-skurðað að hlustað skyldi í á-kveðin símanúmer. Ekki getur leikið vafi á, að lögglustjóri hefir heimild til að rjúfa leynd símans, þegar með þarf, til að upplýsa glæpsamlegt athæfi; slikt er heimilað í öllum löndum.

Spurningin er aðeins sú, hvort dómaranum kunni að hafa skjá-last í sínum úrskurði. Hver á þá að dæma um það? Er það Alþingi, eða kjörin rannsóknar-nefnd? Nei; það er æðri dómstóll.

Nú er farið fram á, að skipuð verði rannsóknarnefnd til þess að athuga gerðir dómsvaldsins. Þetta er ný og háskaleg braut.

Hefir bingmaður-inn sofið?

Pjetur Halldórsson: Hvar hefir St. Jóh. Stefánsson verið undan-farið? Veit hann ekkert hvað gerst hefir í þessu málí? Veit hann ekkert, hvað nú er farið fram á að gera?

Það var ekki að heyra á ræðu hans, að hann botni neitt í neinu af því, sem fram hefir farið. Hann er að tala um, að skipa eigi rann-sóknarnefnd, til þess að rannsaka dómsvaldið!! Hefir hann ekki lesið tillöguna? Ef hann hefði lesið tillöguna, hefði hann komist að raun um, að ekkert slíkt á að gera. Aðeins á að rannsaka „að hve miklu leyti og í hverju augna-miði símaleynd hefir verið rofin og af hverra tilhlutun“. Svo kemur þessi maður með ógnar spek-ingssvip og er að glamra um rannsókn á dómsvaldið!!

Óþolandí ástand.

Ennfr. sagði P. H.:

Það er eins og forsætisráðh. gangi út frá, að allir borgarar landsins sjeu glæpamenn og þess vegna sje eðlilegt, að yfir þeim hangi þetta ógnarvald, sem hefir rjett til að opna einkabréf manna, rjúfa heimilisfriðinn, símaleynd og svifta menn frelsi.

Þetta er aðferð harðstjórnanna. Þeir eru altaf að búast við ein-hverju og setja þess vegna upp leyninjósnið alls staðar.

Við mótmælum sliku stjórnarfari, flendingar! Við krefjumst þess, að hjer sje stjórnar út frá því sjónarmiði, að hjer sjeu yfirleitt lögþýðinir borgarar og þeir skoðaðir sem frjálsir menn, en ekki lögþjótar.

Þetta er stjórnarstefna harð-stjórans, sem forsætisráðherrann boðar! Hana viljum við ekki hafa!

Í þetta sinn er ekki kostur á að rekja umræður þessar frekar. En þær urðu snarpari, eftir því, sem lengra leið að kvöldið. Verður nánar skýrt frá þeim í næsta blaði.

Á elleftu stundu vjek Jör. Brynjólfsson sjer úr forsetastóli, og kom bar Páll Zoph, vara-forseti. Í þann mund var skotið til forseta skjali, er nefnt var „rökkstudd dagskrá“.

Borgaraflokkarnir í Frakklandi styðja kommúnista!

KAUPMANNAHÖFN Í GÆR.
EINKASKEYTI TIL MORGUNBLAÐSINS.

Sósíalradikaliflokkurinn, flokkur borgaranna og mið-stjórarinnar, samþykti í morgan eftir næturlangt þref, að standa við kosningabandalagssamning alþýðufylkingarinnar og kjósa jafnt kommúnista sem sósíalista í framhalds-kosningunum á sunnudaginn, í þeim kjördæmum, þar sem frambjóðendur þessara flokka höfðu hærri atkvæðatölu síðastliðinn sunnudag, en frambjóðandi sósíalradikala flokksins.

Eftir ákvörðun þessa eru sigurhorfur vinstriflokkanna taldar mun vænlegri. Kommúnistar gera sjer jafnvel vonir um að fá 100 þingmenn kosna, en höfðu áður 10.

Frambjóðandi sósíalista í Lyon, kjördæmi Herriots, hefir nú þegar dregið sig í hlje. En vafasamt er talið, að Herriot vilji fljóta inn í þingið á atkvæðum sósíalista.

Herriot er andvígur samvinnu sósíalista og sósíal-radikala flokksins og berst eindregið gegn gengisskerðing-arpólitík sósíalista. Herriot vill halda í núverandi gengi. Páll.

„Rökstudd“(!) dagskrá, sem eng- inn vildi kannast við í fyrstu.

Hún er svohljóðandi.

Þar sem upp hefir komist, við rannsókn á loftskeytum, stórfeld njósnarastarfseimi fyrir erlenda og innlenda land-hegisbrjóta, hættuleg fyrir land og lýð, sem ekki virðist hafa verið hægt að sanna án slíkrar skoðunar, og þannig er reynsla fengin fyrir því, að fylsta nauðsyn getur verið til þess að rjúfa leynd símans þegar að hann er notaður til hættu legra eða viðtækra lögbrota, og með því, að upplýst er, að síðan að núverandi ríkisstjórn kom til valda, hafi ekki verið rofin leynd símasamtala, nema að undangengnum dómsúrskurði og þá í því skyni einu að fá upplýsingar um alvarleg lög-brot, sem rökstuddur grunur var á, að framin væri eða fremja ætti, og þar sem hjer er um að ræða valdsvið og athafnir dómsvaldsins í landinu, sem er óháð framkvæmdarvaldinu, þá telur deildin tillöguna á þókj. 447 ástæðulausa og órjett-mæta og tekur fyrir næsta mál á dagskrá.

Las Páll upp þetta plagg og sagði að lægi fyrir til umræðu. Þá stóð upp Thor Thors, og benti á, að þessi „dagskrá“ væri ekki fram borin á þinglegan hátt, því enginn væri flutnings-maður.

„Það stendur ekkert nafn undir henni“, sagði vesling vara forsetinn.

Hún hefir þá komið eins og „þjófur úr heiðskíru lofti“, varð einhverjum að orði.

Þá kom hljóð úr horni frá St. Jóh. Stefánssyni, sem sagði: Jeg er flutningsmaður. Það er gott, að einhver vill kannast við faðernið, var sagt. En ekki var laust við að

menn brostu meðan þessu fór fram.

Síðan hófust umr. um „dag-skrá“ þessa, sem af almenningi mun verða talin einhver hin lítt rökstuddasta, er lögð hefir verið fyrir Alþingi.

Benti Öl. Thors á beinar rang færslur hennar, og skaut því til forseta, að vísa henni frá af þeim orsökum.

Umr. var lokið nokkru eftir miðnætti, en atkvæðagreiðslu frestað.

AUSTURRIKI:

FRAMH. AF ANNARI SÍÐU. þáttöku sína í uppreisninni gegn Dollfuss sumarið 1934.

von Rintelen reyndi um það leyti að fremja sjálfsmord.

Nasistar hafa undanfarið hert mjög á áróðri sínum í Austur-riki og hefir þetta gífurlega Phoenix-hneyksli komið þeim í opna skjoldu. Páll.

Landsspildur

í Geithálslandi, að stærð 1—3 dagsl. til leigu undir sumarbústaði. — Upplýsingar gefur

GUNNAR E. BENEDIKTSSON, málafilm.

Bankastræti 7.

Viðtalstími 4—5 e. h.
Símar 4033 og 3853.

Fermingarúrin

nýjustu gerðir.

Ódýrust og best hjú.

Sigurþór.

Hafnarstræti 4.

Æfingar fjalgsins í knatt-spynnu í sumar verða sem hjer segir:

1. flokkur á nýja íþróttavellinum: Mánudaga kl. 9 — 10½ siðd. Miðvikudaga — 9 — 10½ — Föstudaga — 7½ — 9 —

Æfingastjóri Guðm. Ólafsson.

2. fl. á gamla íþróttavellinum: Priðjudaga kl. 7½ — 8½ siðd. Fimtudaga — 9 — 10 — Laugardaga — 8 — 9 —

Æfingastjóri Guðm. Ólafsson.

3. flokkur, 12 og 13 ára á nýja 3. fl. vellinum á Melunum: Priðjudaga kl. 9—10 siðd. Fimtudaga — 8 — 9 — Laugardaga — 9—10 —

Æfingastjóri Sig. Halldórss. o.fl.

4. fl. á K. R.-vellinum: Priðjudaga kl. 7—8 siðd. Föstudaga — 7—8 —

Æfingastjóri Öl. Kristmannsson.

Aðrar íþróttæfingar fjalgsins verða auglýstar síðar. — Geymið töfluna.

Stjórn K. R.

Allar
fáanlegar
fegrunar-
og
snyrtivörur.

Reykjavíkur
Apótek
Hjúkrunardeildin.

Laukur
og
Kartöflur.

Verslunin Vísir.

Lifur og hjörtu
Bögglaßmjör
Tolg.

Kjótbúðin Herðubreið.

Hafnarstræti 18. Sími 1575.

Alþýðuflokkurinn er að leysast upp.

Kroppinskeggi og Kolur valda.

SKRIF Alþbl. í sambandi við hinn háðulega ósigur Alþýðuflokksins hjer i bænum þann 1. maí, eru alveg furðuleg, og bess verð að þeim sje nokkur gaumur gefinn.

Því hefir verið haldið fram hjer i blaðinu, að frá því að núverandi stjórn tók við völdum, hafi fylgið hrunið jafnt af Framsóknarfloknum til sveitanna, sem Alþýðufloknum í kaupstöðum landsins, og hafa verið færð sterk rök að þeirri fullyrðingu.

Sjálfstæðisflokkurinn hefir þá líka krafist bess, að ríkisstjórnin tæki afleiðingunum af því að hún er komin í stórkostlegan minnihluta hjá bjóðinni, og ljeti fram fara nýjar kosningar, en ríkisstjórnin hefir færst undan að ganga undir þann dóm, og látið nægja að fullyrða að fylgi hennar sje að minsta kosti hið sama og við síðustu kosningar eða jafnvel vaxandi.

Hjer i bænum hefir það verið á vitund flestra þeirra, er nokkurn kunnugleika hafa á hugarfari borgaranna, að Alþýðuflokkurinn hefir tapað bæði til hægri og vintsri, og 1. maí skar reynslan úr í þessum efnunum.

Dómur hennar er að vísu ekki nema hálf mynd af upplausninni innan Alþýðuflokksins, vegna bess að Sjálfstæðismenn fylktu ekki liði. Hins vegar bar raun vitni um það, að sá hópur manna, sem skipaði sjer undir fána kommúnista og þeirra manna, sem Alþýðublaðið að undanförnu hefir brennimerkta sem flokkssvikara, var all-verulega stærri, en hópurinn, sem fylkti liði undir fána Alþýðusambandsins, og eru þó allir þess minnugir, að við síðustu kosningar hlaut Alþýðuflokkurinn margfalt fleiri atkvæði hjer i bænum en Kommúnistar.

Samfylkingin.

Sjálfstæðisflokkurinn fagnar því að sjálfsögðu, að margin ágætir borgarar bæjarins, sem til þessa hafa lagt trúnað á fyrirheit Alþýðuflokksins, hafa nú sjeð að sitt er hvað, loforð og efndir, og Sjálfstæðisflokkurinn býður velkomna alla þá nýliða, sem nú bjóðast til þess að leggja gjörva hönd á einhliða sigur Sjálfstæðisflokkins.

Hitt er ekki gleðiefni þeim flokk, sem til þessa hefir verið öruggasta vigi frelsis, borgarlegs jafnrjettis og lýðræðis í landinu, að márgir þeirra manna, sem áður hafa fylgt Alþýðufloknum, í trúnni á það, að hann í raun og veru væri

FRAMH. Á SJÖTTU SÍÐU.

Hvers vegna eru hlerana- úrskurðirnir ekki birtir?

„Á fimta þúsund manns“!

Samkoma Alþýðuflokksins á Austurvelli 1. maí. (Myndin er tekin um það leytti sem síra Sig. Einarsson bað fólkid sem stóð utan við að koma inn fyrir).

Alþýðublaðið segir að þáttakendur hafi verið á 5. þúsund. Menn geta ráðið af myndinni hve rjett sje frá skýrt.

Vinstri flokkarnir — unnu mikinh meiri hluta.

Síðari hluti frönsku kosninganna.

Vinstriflokkasamsteypan fekk mikinn meirihluta í kosningunum á sunnudaginn. Ófrjett er enn í aðeins tveim kjördæmum.

Vinstriflokkasamsteypan hefir hlotið 378 þingsæti, en mið- og hægriflokkarnir 238. Alls eru þingsætin 618.

I stórum dráttum hafa úrslitin orðið þau, að vinstriflokkarnir hafa unnið á, miðflokkarnir hafa tapað, en hægriflokkarnir standa í stað.

Sigurinn einkum kommúnista.

Innan vinstriflokkanna hafa orðið miklar breytingar. Mest ber á því hve kommúnistar hafa aukið fylgi sitt. Peir hafa 6-faldar þingsætatölu sína, úr 10 í 71.

Sósialistar hafa unnið 45 þingsæti, höfðu áður 100 en nú 145 þingsæti. Sósialistaflokkurinn (foringi Leon Blum) er nú öflugasti flokkurinn í franska þinginu.

Áður var flokkur Herriots, sósíalradikaliflokkurinn, öflugasti flokkur þingsins. En í kosningunum í gær tapaði hann 45 þingsætum. Flokkurinn hefir nú 115 þingsæti.

Óháðir kommúnistar hlutu 10 þingsæti og óháðir sósialistar hlutu 34 þingsæti.

Meirihlutinn ekki öruggur.

Pótt vinstriflokkarnir hafi hlotið meirihluta þá er þessi meirihluti þó engan veginn öruggur.

A. m. k. fjörutíu þingmenn úr sósíalradikalafloknum, þ. á. m. Herriot, eru eindregnir andstæðingar samvinnu radikalaflokksins og marxista.

Nú fellur frankinn!

Fyrstu afleiðingar kosningaúrslitanna hafa orðið þær, að framboð á franka og frönskum verðbrjefum hefir orðið mjög mikið, í London og á öðrum kauphöllum. Kvað svo mikið að þessu, að gengisjöfnunarsjóðurinn enski varð að hlaupa undir bagga til þess að koma í veg fyrir gengisfall.

(Samkvæmt einkaskeyti til Mbl. og FÚ.).

Kvenrjettindafjelagsfundurinn,

sem frestað var síðastliðinn föstudag, verður haldinn á venjulegum stað kl. 8½ í kvöld.

STJÓRNIN.

Hermann gegn Hermann

Eftir

Bjarna Benediktsson

A flokksþingi Framsóknarmanna í mars 1934 flutti Hermann Jónasson erindi, sem hann kallaði „Dómsmál og rjettarfari“. Erindi þetta var síðan prentað í Tímanum 9. júní 1934 og loks prentað í bæklingsformi og dreift þannig viðsvegar um landið.

Erindi þetta fekk því opinbera viðurkenningu af hálfu Framsóknarflokksins, sem bannig tók fyllilega undir ummæli Hermanns og gerði orð hans um þetta, að flokksins orðum.

Enda tekur Hermann það berum orðum fram, að hann sje ekki einungis að tala fyrir sig persónulega, heldur segir hann um endurbætur þær, sem hann telur þurfa að gera á rjettarfarinu:

„Við Framsóknarmenn heitum því að gera það á næstu árum, ef þjóðin vill, að það verði gert. — Hún sýnir það með kosningunum 24. júní næstkomandi“.

I erindinu er því um að ræða stefnuskrá Framsóknarflokksins, sem flokkurinn skuldbatt sig til að fylgja, ef hann fengi valda-aðstöðu eftir kosningar. Kjósendum Framsóknarflokksins var lofað, að þær ráðstafanir skyldu gerðar, sem þær er talað um, og ef Hermann Jónasson og Framsóknarflokkurinn hafa gengið á bak orða þeirra, sem fram komu í þessu erindi, er þær um hrein svik að ræða, þ. e. fullkomín trúnaðarbrot við kjósendur.

En hverjar eru þær umbætur, sem Hermann Jónasson og Framsóknarflokkurinn lófuðu svo eindregið fyrir kosningarnar 1934 að koma á? Hermann telur þær fram þrjú meginatráði, en þau eru:

Opinber ákærandi, opinrjettarhöld og dómsvaldið í hendur almennings.

Um opinbera ákærandann muna menn e. t. v., að á haustþinginu 1934 bar Gunnar Thoroddsen fram frv. um stofnun slíks embættis. Skv. fyrri ummælum Hermanns og Framsóknarflokksins hefði nú mætt ætla,

Hermann gegn Hermanni.

að gripið hefði verið fegins hendi við þessu frv. Gunnars. Svo var þó ekki, því að einmitt hinn sami Hermann, sem um vorið, fyrir kosningar, hafði mest talað um nauðsyn opinbers ákæranda, ljet nú um haustið eftir kosningar, fylgismenn sína koma málina fyrir kattarnef. Svo, að orð Hermanns sjálfss sjeu notuð, þá sá hann eftir kosningarnar, þegar hann sjálfur var orðinn ráðherra, enga ástæðu til að hraða því að hindra, að „pólitiskur ráðherra“ geti „misnotað ákærvaldið sínum flokk til framdráttar með því að láta falla niður sakamál sinna fylgismanna, en ofsaekja andstæðingana með ástæðulausum rannsóknunum og málshöfðunum“.

Svona fór með efndirnar á fyrsta loforðinu.

Um annað loforðið, að „opna rjettinn“, segir Hermann, að frjálslyndu flokkarnir hafi viðsvegar um heim háð harða baráttu til að koma því fram. Til stuðnings þessari kröfu segir Hermann um leynilegar rannsóknir í refsimálum:

„Almenningur á þess því engan kost, að fylgjast með því á hvern hátt þessi próf fara fram, og hve samviskusamlega þau eru rekin. En á þessum leynilegu rannsóknunum er svo bygð ákvörðun hins pólitiska ráðherra um það, hvort sakamál skuli höfðað eða látið falla niður. Þetta rannsóknarfyrirkomulag hefir verið misnotað eftir minnilaga í mörgum tilfellum og hefir oft verið bent á það með óyggjandi rökum“.

Enn segir hann um betta atriði:

„En með því að opna rjettinn fyrir almenningi er komið í veg fyrir það, að hægt sje að misbeita ákærvaldinu“.

Og loks segir Hermann:

„Jeg geri ráð fyrir, að flestir munu við nánari ihugun verða mjer sammála um það, að hún hefði orðið eitthvað öðruvísi rannsóknin í ýmsum sakamálum hjer á landi, ef hún hefði verið framkvæmd fyrir opnum dyrum og almenningur hefði átt þess kost að fylgjast með því, hvað fram hefir komið í málunum“.

En Hermann hefir ekki einungis í huga nauðsynina á því, að almenningur fylgist með rannsókn opinberra mála, heldur getur hann þess rjettilega, að „ein af fyrstu kröfunum“, „þegar þjóðirnar fengu lýðræðisskipulagið eftir langvinna baráttu við einræðið og ógnir þess“, var sú, að menn fengju vitneskju um „fyrir hvað þeir væru ákærðir“.

Það er oft langur vegur á milli loforða og efnda. Hefir og mörgum orðið villugjarnt á þeiri leið. Fáir munu þó hafa vilst hrapallegar nje farið þverar úr leið, heldur en Hermann Jónasson gerir nú, þegar hann á kost á og honum ber skylda til að efna kosningalofoðin frá 1934.

Með símhlerunum hefir

löggreglustjóri tekið upp hjer áður óþekta aðferð við rannsókn opinberra mála, sem er því aðeins framkvæmanleg, að sakborningur fái enga vitneskju um þær dómsathafnir, sem úrskurðaðar eru gegn honum, hvað þá, að hann fái vitneskju um fyrir hvað hann er ákærður. Og mönnum er ekki einungis neitað um þessa vitneskju, meðan á rannsókn málsins stendur, heldur einnig eftir, að henni er lokið.

Í tilvitnuðum ummælum núverandi forsetisráðherra, Hermanns Jónassonar felst, að honum er fyllilega ljóst, hverskonar stjórnarskipulag það er, sem þarf á sílum rannsóknaraðferðum að halda. Forsetisráðherrann segir sjálfur, að þær tilheyri „einræðinu og ógnum þess“. Honum er því sannarlega ljóst, fyrir hvaða stjórnarfyrirkomulagi hann er að berjast, þegar hann heldur uppi vörnum fyrir símhlerunum.

Það væri og synd að segja, að forsetisráðherrann væri ekki samkvæmur sjálfum sjer í þessari breyttu afstöðu sinni, því að í símhlerana-málunum er það óumdeilanlegt, að dómsmálaráðherra getur fengið úrskurðina birta, hvenær sem honum líst.

Nú er það að vísu svo, að birting úrskurðanna hjéðan af, getur engin áhrif haft á framkvæmd þeirra, og gerir hún því ekki það gagn, sem hún hefði gert, ef hún hefði farið fram nögu snemma, sem sje að koma í veg fyrir þetta heimildarlausa athæfi stjórnarvaldanna.

En undandráttarlaus birting úrskurðanna nú, mundi þó fá því áorkað, að almenningur gæti dæmt um rjettmæti þeirra. Þ. e. a. s. með birtingu þeirra nú mætti „opna rjettinn“, svo að orðalag dómsmálaráðherrans sje notað, að vísu einungis eftir á, þannig að ekki kemur að fullu gagni. En því frekari ástæða er til að birta úrskurðina nú, þar sem ástæðurnar, sem færa má gegn „opnum rjettarhöldum“ yfirleitt, þó að Hermann minnist ekki á þær í þessu erindi sín, sem sje að þau stundum komi í veg fyrir, að hægt sje að afla nauðsynlegra gagna, koma ekki framartil greina um símahleranirnar, a. m. k. ekki þær, sem fóru fram í sambandi við bílstjóra-verkfallið í veturnum.

Er því sýnt, að með synjun dómsmálaráðherrans á því að birta úrskurðina nú, er þannig ekki verið að greiða fyrir rannsókn þeirra afbrota, sem sagt er, að þeir hafi verið kveðnir upp vegna. Hverjar eru þá ástæðurnar fyrir því, að þeir eru ekki birtir?

Mjer er það ekki ljóst. En dómsmálaráðherra hefir sjálfur komið fram með sitt alít í framangreindum ummælum. Þar nefnir hann þá eina afleiðingu þess, að „rjetturinn sje opnaður“ fyrir almenningi, að komið sje „Í VEG FYRIR DAÐ, AÐ

HÆGT SJÉÐAÐ MÍSREITA ÁSÍSON“

KÆRUVALDINU“, og segir, „AÐ HÚN HEFÐI ORÐIÐ EITTHVAÐ ÖÐRUVÍSI RANN-SÓKNIN í ÝMSUM SAKA-MÁLUM HJER Á LANDI, EF HÚN HEFÐI VERIÐ FRAM-KVÆMD FYRIR OPNUM DYRUM“. Ráðherrann hefir bannig sjálfur gefið skýringu á því, af hverju úrskurðirnir fást ekki birtir. Eftir það sýnist ofdirfska af öðrum að koma með sínar skýringar.

Bjarni Benediktsson.

Sænsk-íslenski Vatna-jökulsleiðangurinn í óbygðum.

Sænsk-íslenski Vatnajökulsleiðangurinn er nú kominn í óbygðir. Í skeysi frá Jóni Eyþórssyni veðurfræðing til F.Ú., sent frá Hölmum í Hornafirði segir svo:

Mánuðaginn 27. apríl var unnið að flutningi farangurs upp Hofellsjökul með hjálp 9 manna frá Hoffelli og nágrenni, ásamt Jóni frá Laug. Um kvöldið var slegið upp tjöldum í hellirigningu í 400 metra hæð undir Múlahörmum.

Priðjudag var leitað að færum veg upp jökulinn og reyndist fært á örnmjóu belti vestur undir Hálsum.

Á miðvikudaginn voru enn sömum hjálparmann með leiðangursmönnum og fluttu farangurinn í 800 metra hæð undir Nýjunápu, sem er klettur í jöklum vestur af Goðaborg.

Leiðangursmenn eru nú á leið norður á Eyjabakkajökul og halda þaðan vestur að Esjufjöllum og bílast þeir við að verða þar 10.—14. maí. Þar hitta leiðangursmenn Jón frá Laug, sem annast flutninga þangað úr Suðursveit. Á stöðinni við Esjufjöll hafa leiðangursmenn útværsteki. Allir eru þeir við góða heilsu og í ágætu skapi.

Skemtun skólabarna á Reyðarfirði.

REIÐARFIRÐI MÁNUÐAG.

Kenslu í barnaskóla Reyðarfjarðar er nú lokið. Í skólamum hafa verið 55 börn í þremur deildum, þar af tóku 5 börn fullnaðar-próf.

Í tilefni af skólauppsögninni heldu börnin almenna skemtisamkomu í gar. Skemtunin hófst kl. 3 e. h.

Til skemtunar var nokkur smáleikrit, upplestur, samlestur, söngur og leikfimi. Alls voru skemtiatriðin 28.

Það þótti sjerstakt við samkomu þessa að skólabörnini önnudust sjálf öll skemtiatriði og tóku öll börnin virkan þátt í skemtiatriðunum. Að lokum var dans stiginn fram eftir nóttu.

Kennarar skólans eru Sæmundur Sæmundsson og Sigfús Jóns-

NATHAN & OLSEN.

Ódýrt kola-, „filet“ í öllum fiskbúðum

Hafliða Baldvinssonar.

Símar: 1456, 2908, 4402 og 4956.

Jeg þakka hjartanlega fyrir allan þann ástúðlega aðsúg, sem vinir mínr og vandamenn gerðu að mjer 30. apríl, með kvæðum, símskeytum, blómasendingum, lukkuóskum, latinugaldri, heimsóknum, dáleikum í leikhúsini og með samsæti og dansi á Hótel Borg. Fyrir fortölur mjer vitrari ættingja komst jeg þó lifandi heim.

Síðast en ekki síst þakka jeg tvö skeysi frá voru göfuga Alþingi, annað um gamalt áhugamál, og hitt sem snerti mig sjálfan.

Indriði Einarsson.

Faðir okkar,

Runólfur Ólafs,

frá Mýrarhúsum, fyrv. skipstjóri, andaðist 3. þ. mán.

Ólaffia R. Torfason, Ólafur R. Ólafs.

Maðurinn minn,

Gunnlaugur Pórsteinsson,

andaðist að heimili sinu, Kiðjabergi, 3. þ. m. kl. 4 siðd.

Soffía Skúladóttir.

Jarðarför okkar hjartlæru dóttur,

Inger Steinunnar,

fer fram miðvikudaginn 6. þ. m. og hefst með bæn kl. 1½ frá heimili okkar, Hringbraut 68.

Esther og Jóhann Steinsson.

Jarðarför konu minnar,

Grjetu Sigurgeirs Þóttur,

fer fram miðvikudaginn 6. maí kl. 3½ frá Bergþórugötum 8 A.

Ef einhverjir kynnu að óska að gefa blóm eða kvæða, eru þeir vinsamlega beðir að láta andvirðið ganga til styrktarsjóðs sjúklings á Vífilsstöðum.

Halldór Kristmundsson.

Norska „Landráða“ samningum haldið áfram vegna ráðherrastólsins.

Haraldur Guðmundsson játar hvernig hann kaupir sjer völd.

Fyrri stóryrði sósíalista dæmd af þeim dauð og ómerk.

FYRIRSPURN Guðbr. Ísbergs til atvinnu- og utanríkisráðherra um uppsögn norska samningsins kom til umræðu í neðri deild í gær.

Fyrirspurnin er svohljóandi: „Hefir verið sagt upp viðskiftasamningi milli Íslands og Noregs frá 17. sept. 1932, eða ef svo er ekki, má þá vænta bess, að svo verði gert á þessu ári?“

Um þetta mál urðu harðar umræður í deildinni.

Guðbr. Ísberg tók fyrstur til máls og gerði grein fyrir því, hvers vegna fyrirspurnin væri fram borin. Hann gat þess, að númerandi atvinnumálaráðherra og flokkur hans hefði frá byrjun verið mjög á móti þessum samningi. Hann gat þess ennum fremur, að skilja hefði mátt blað ráðherrans þannig, a.s. sumri, þegar ráðherrann fór utan, að erindið væri að fá samning þenna endurskoðan eða þá að segja honum upp. Síðan hefði ekkert heyrst um þetta mál. En það væri eindreginn vilji síldarútvegsmanna, sjómannna og þeirra, er atvinnu hefðu af síldveiðum, að samningnum yrði sagt upp. Þess vegna væri æskilegt að heyra, hvað stjórnin hefði aðhafst í málino og hvað hún ætlaði að gera.

Haraldur Guðmundsson atvinnumálaráðh., kvaðst búast við, að fyrirþyrjandi vissi betur en hann vildi vera láta. Því að ef samningnum hefði verið sagt upp, hefði það að sjálf-sögðu verið gert opinbert. En samningnum hefir ekki verið sagt upp og enn er ekki tekin ákvörðun um hvort honum verði sagt upp á næsta hausti.

Astæðan til þess, að samningnum hefir ekki verið sagt upp er sú, að ekki hefir náðst um þetta samkomulag milli stjórnarflokks. En það mun verða tekið til nýrrar yfirvegar, hvort sagt verði upp á næsta hausti.

Guðbr. Ísberg: Pakka upp-lýsingarnar, en jeg legg áherslu á, að samningnum verði sagt upp.

Pjetur Halldórsson: Mig undrar hvað ráðherrann gat svarað þessari fyrirspurn rólega og yfirlætislaust, eftir for-tíð hans og hans flokks í þessu

máli. Sósíalistar hafa látið mjög illa yfir þessum samningi, kallað að hann „landráða“-samning o.s. frv. Nú hefir ráðherra sósíalista haft tækifæri til að segja samningnum upp, en hefir látið það ógert. Mig undrar það ekki, að það komi í ljós að sósíalistar kyngi stóryrðunum í þessumáli, sem öðrum og hafi van-sæmd af. Bak við stóru orðin er engin sannfæring.

Har. Guðmundsson: Ræðu P. H. læt jeg ósvarað; jeg hefi skýrt ástæðuna fyrir því, að samningnum var ekki sagt upp.

Ólafur Thors: Jeg vil í sam-band við þetta mál minnast fornrar vináttu við atvinnumála ráðherrann og flokksmenn hans. Þegar samningurinn var gerður rjeðist ráðherrann og flokksmenn hans heiftarlega á hann. Mætti því ætla, að sósíalistar hefðu orðið fljótir til að losna við samninginn, eftir að beir tóku völdin. En þetta hefir ekki gerst ennþá.

Pessu næst las Ólafur upp úr Píngtíðindum (frá 1932) kafla úr ræðum þeirra Hjeðins Valdimarssonar, Haraldar Guðmundssonar og Jóns Baldvinssonar. Höfðu allir þessir herrar fordæmt samninginn með þeim ummælum, að hann væri „landráð“, íslensk rjettindi væru of-urseld erlendri þjóð, verkamenn væru swiftir atvinnu o.s. frv. o.s. frv.

Eftir lestarinn helt Ólafur á fram:

Það er ekki gaman fyrir þessa herra, að renna augunum 4 ár aftur í tímann.

En hvernig er hægt fyrir Harald Guðmundsson, eftir að hafa lýst yfir að hjer væri um „landráða“-samning að ræða, að sitja í 2 ár við völd án þess nokkuð að aðhafast?

Og ekki nóg með það, að H.G. hafi verið settur í atvinnumálaráðherra-sætið, heldur hefir hann einnig sest í sæti utanríkismálaráðherrans. — Samt gerði hann ekkert. En ofan á þetta bætist svo það, að fyrir liggur skýlaus yfirlýsing þess aðila, er fór með umboð ísl. bænda (Jóns Árnasonar), þar sem hann telur fríðindin þeim til handa hafa minkað mjög mikil og þau færðu stöðugt minkandi.

Hafi því verið ástæða fyrir

FRAMH. Á SJÖTTU SÍÐU.

Reynt verður að gera út ákarfa-veiðar frá Siglufirði.

Ýmsir annmarkar á því, sem erfitt er að ráða við.

KARFAVEIÐARNAR eru nú talað um að hefjist frá Siglufirði, en ekki frá Flateyri, vegna verkbanns Alþýðusambandsins, sem enn stendur yfir og ekki virðist eiga að ljetta af fyrst um sinn.

Alþýðublaðið skýrir frá þessu í gær og er auðsýjanlega hreykið yfir því hvernig sósíalistabroddunum hefir tekist að leika verkmenn á Flateyri. Enn fremur er frá því skýrt, að karfaveiðarnar hefjist nú þegar og muni að líkindum standa yfir í $1\frac{1}{2}$ mánuð.

En þetta eru því miður blekkningar, gerðar til þess að leiða at-hyglina frá hneyksli því, sem Alþýðusambandið hefir framið á Flateyri.

Karfautgerð getur ekki byrjað frá Siglufirði fyr en í fyrsta lagi eftir miðjan maímaðuð vegna þess að togarar geta ekki lagst upp við bryggjur síldarverksmiðjanna fyr en búið er að grafa frá bryggjunum möl og grjót, sem hlaðist hefir að þeim í vetur.

Auk þess hefir malarhryggurinn fyrir framan bryggjurnar hækkað mikil í vetur. Hryggur þessi er margra tuga metra breiður og er nú orðið svo grunt á honum að óvist er hvort hlaðir tog-arár fljóta yfir hann um háflóð.

Er óvist hvort takast megi með dýpkunarþipi að gera þarna skipengt fyrir togara svo fljótt að karfaveiðarnar hindrist ekki al-gjörlega af þessum sökum.

PREFALT LENGRÍ LEID Á MIÐIN.

Bestu karfamiðin eru á Halum og þangað er búist við að skipin þurfi nú að sækja aflann eins og í fyrra.

Frá Flateyri á Halamið eru um 50 sjómílur,

en frá Siglufirði á sömu mið eru um 150 sjómílur, eða pre-falt lengri leið.

Ríkisverksmiðjurnar voru búnar að fá fjögur skip til að veiða karfa fyrir Sólakkaverksmiðjuna fyrir 4 krónur pr. mál (135 kg.), en skip sem kynntu að stunda veiðar frá Siglufirði eiga að fá 5 kr. á mál, og greiðir fiskimála-nefnd hluta af verðmismuninum.

Vegna þess hve miklu dýrara og erfiðara er að sækja aflann frá Flateyri er óvist að skip fái til veiðanna frá Siglufirði, þótt

FRAMH. Á SJÖTTU SÍÐU.

Flótti símanjósnaranna rekinn.

Eftir Bjarna Benediktsson.

Svo sem eðlilegt er, þegar lit-í er á málavexti, hliðra hler-anamenn og verjendur þeirra sjer sem mest hjá að ræða um hleranamálið sjálft. Í stað þess reyna þeir að draga athygli al-mennings frá sjálfum símhler-unum með því að tala um ýmiskonar óskyld efni og reyna að telja mönnum trú um, að sama máli gegni um þau og símhleranirnar. Þessi viðleitni kemur einkum fram með þrennu móti. Í fyrsta lagi er blandað saman rannsókn símskeyta og símhlerunum. Í öðru lagi er því haldið fram, að það sjei ein-ungis leynivínsalar og vinir þeirra, sem sjei símhlerunum andvígir. Í þriðja lagi er nú síðstu dagana því mjög hampað, að símhleranir tiðkist sumstaðar erlendis, þótt forðast sje sem heitan eldinn að benda á heimildina fyrir þeim hjer á landi. Öllu þessu sam-fara er svo persónulegt nið og hótanir til þeirra, sem gerst hafa svo djarfir að hafa annað álit en stjórnarvöldin á rjett-meti símhlerana. — Skal nú þessi málflutningur litið eitt at-hugaður, að undanteknu niði og heitingum, sem eru þeim, er með koma, til verðugs lofs, en sanna litið annað en áður þekta góðvild og hófsemi þeirra há-gofugu herra sjálfra.

Á mig hafa hótanir þeirra a.m. k. engin áhrif. Peir hafa fyrri en nú látið það berast til míni, að jeg yrði ekki „bolaður“ við háskólan, ef jeg hjeldi fram annari skoðun á opinberum málum en þeim bóknast. Bendingar þeirra nú í þessa átt munu ekki að þessu sinni frekar en áður hræða mig frá að fylga því fram, sem jeg tel rjett.

I.

Því er mjög ákæft haldið fram, að þeir, sem sjei andvígir símhlerunum, sjei einnig fjand-samlegir rannsóknum og eftir-liti með símskeytum og loft-skeytum. Er það jafnvel blá-kalt borið fram, að það sjei „landhelgisnjósarar“ einir sem mótmæli símhlerunum, vegna þess, að þeir vilji fá að halda áfram í friði við fyrri iðju sína, en það muni þeir geta, ef símhleranir verði bannaðar. Verður ekki betur sjeð, en að sjálf neðri deild Alþingis hafi verið látin lýsa þessum skilningi yfir með samþykkt hinnar svokölluðu rökstuddu dagskrár, þar sem vísað var frá hinni rjettmætu kröfu um skipun rannsóknar-nefndar um símhleranirnar.

Peir, sem þessu halda fram, blanda þó mjög málum. Svo sem jeg hefi áður bent á gerir reglugerð nr. 118 frá 1917 um starfrækslu símasambanda bein-

Varnir símanjósaranna hraktar.

línis ráð fyrir því, að dómsúrskurði um rannsókn og stöðvun símskeyta sjeu heimilir. Enda er það vitanlega í fullu samræmi við 61. gr. stjórnarskráinnar að svo sje, þar sem hún heimilar að kyrsetja og rannsaka brjef og önnur skjöl samkvæmt dómsúrskurði eða eftir sjerstakri lagaheimild.

Ennfremur veitir 1. gr. reglugerðarinnar frá 1917 stjórnarráðinu rjett til að láta hætta símskeytasendingum um skemri eða lengri tíma á öllum eða einstökum línum, alveg eða að nokkru leyti, þegar nauðsynlegt þykir vegna heilla landsins. Þá hefir símastjórnin og rjett til að hafna eða hamla sjerhverju einkaskeyti, sem kann að þykja hættulegt fyrir öryggi landsins eða verður að efni til álitid koma í bága við landslög, almennar reglur og síðgæði.

Um loftskeyti voru sett ákvæði með 1. nr. 82. 1917, en þar segir í 3. gr., að ráðuneytið geti bannað öll þráðlaus firði-viðskifti innan íslenskrar landhelgi og gert þær ráðstafanir, er nauðsynlegar þykja til þess að banninu verði hlýtt. En í reglugerð nr. 32 1918 um rekstur loftskeytastöðva á Íslandi 19. gr. er ennfremur ákvæðið, að einnig geti ráðuneytið látið hafa eftirlit með öllum loftskeytum og látið stöðva þau skeyti, sem að þess álti, geta verið skaðleg velferð landsins. Jafnhliða þessu gildir svo vitanlega heimildin til að stöðva skeyti og rannsaka skv. dómsúrskurði, sbr. 61. gr. stjórnarskráinnar. Til viðbótar þessum ákvæðum til hindrunar því, að loftskeyti sjeu notuð til lögbrota, koma svo bráðabirgðalög til varnar því, að skipum sje leiðbeint við ólöglegar fiskveiðar; og er gert ráð fyrir, að nú eftir þing gangi i gildi frambúðarlög til hindrunar þvílikum leiðbeiningum.

Svo sem sjá má af þessu eru nú til itarleg ákvæði um rjett stjórnarvaldanna, þar með

dómsvaldsins, til að stöðva og rannsaka bæði símskeyti og loftskeyti. Um símtöl gegnir þar á móti alt öðru mál. Í 1. gr. reglugerðarinnar frá 1917 er að vísu sagt, að stjórnarráðið hafi rjett til að láta hætta símtolum um skemri eða lengri tíma á öllum eða einstökum línum, alveg eða að nokkru leyti, þegar nauðsynlegt þykir vegna heilla landsins. Að þessu leyti gilda því sömu reglur og um símskeyti, sem er eðlilegt. Eins er gert ráð fyrir því í 6. gr., að dómsúrskurður kunni að ganga um að stöðva beri símtöl milli tiltekina manna, og skal þá veita símtalspontunum viðtökum, en símtölin afgreiðast ekki. Aftur á móti er alls ekki gert ráð fyrir því, að dómsúrskurður gangi um hlerun símtala.

Heldur er ekki gert ráð fyrir hinu, að símastjórnin megi

landslög, almennar reglur og síðgæði, svo sem gera má um símskeyti, skv. 1. gr. Þessi munur kemur vitanlega af því, að ekki er hægt að vita hvort einstakt símtal er hættulegt nema á það sje hlustað, en sú hlustun er einmitt stranglega bönnuð í 23. gr.

Gildandi rjettarheimildir íslenskar hafa þannig ítarleg ákvæði til þess að koma í veg fyrir, að síminn sje notaður til lögbrota. En þar sem þau heimila bæði rannsókn og stöðvun símskeyta og loftskeyta, þá heimila þau einungis stöðvun símtala en ekki rannsókn þeirra.

Astæðurnar fyrir þessum mun þarf ekki að rekja. Einungis skal á það bent enn að ný, að dómsúrskurði um rannsókn og stöðvun símskeyta má eðli þeirra samkvæmt ætið þegar í stað birta fyrir ákærðum, og símastjórnin hefir óumdeilda rjett til að áfrýja þeim þegar í stað til hæstarjettar. Sama málí gegnir um stöðvun símtala milli ákveðinna manna. Skilyrði fyrir því, að símhleranirnar fái eðli sínu samkvæmt staðist er þar á móti ekki einungis það, að mönnum sje neitað um vitnesku um þá dómsathöfn, sem gegn þeim er beint, heldur líka að áfrýjunarrjetturinn sje tekinn af símastjórninni og örnum þeim, sem hjer eiga hagsmuna að gæta.

Stjórnarvöldunum áður fyrri hefir verið þessi munur og annar á rannsókn símskeyta og símhlerana ljós, og þess vegna heimila þau hið fyrnefnda en gera ekki ráð fyrir, að hið síðarnefnda eigi sjer stað. En þó að núverandi stjórnarvöld þykist ekki sjá þenna mun, en hann engu að síður óvjetengjanlegur og þess vegna viðurkenna allir aðrir en þau, að rjettur til rannsóknar á símskeytum geti mæta vel verið fyrir hendi og sje enda stundum nauðsynlegur, þó að heimildarlaust sje að hlera símtöl.

Í þessu sambandi er rjett að minnast á annað atriði, sem sje það, að því er halddi fram, að við áfrýjun áfengismála þeirra, sem búist er við að spretti upp af páskanjósum stjórnarvaldanna, muni það koma fram, hvort hæstirjettur telji símhleranarjett bann, sem stjórnarvöldin hafa tekið sjer, lögmætan. Því fer fjarri, að þetta sje rjett, því að það er viðurkent, að þótt lögreglan komist að einhverjum sönnunargögnum með ólöglegum hætti, þá er engu að síður heimilt að nota þau gegn sakborning. Það er því útilokað, að til fulls fáist skorið úr ágreiningsefninu með þessu móti. Fullnaðarúrskurð um það var ekki hægt að fá með öðru móti en því, að síma-málastjóri hefði áfrýjað öðrum hvorum eða einhverjum úrskurð inum þegar í stað. Ef hæsti-rjettur hefði talið, að sú áfrýjun væri óheimil, hefði fengist sönnun fyrir, að hann væri stjórnarvöldurum sammála um

meginkjarna málsins, en með þessu sinni farið með algera staðleysustafi, virðast hleramenn samt algerlega ófærir um að meta það, hvaða þýðingu þessar upplýsingar hafa fyrir símhleranir hjer á landi.

II.
Pá kem jeg að þeiri röksemindi, að það sjeu leynivinsalar einir og þeirra vinir, sem sjeu andvígir símhlerunum. Að þessu þarf í rauninni ekki að eyða orðum. Jeg hefi áður sýnt fram á, að með símhlerunum var í mesta lagi hægt að sanna, að líkur væri fyrir ólöglegri vín-sölu einhværra manna í bænum. En þær líkur voru fyrir hendi áður og þurfti ekki að grípa til þessa ráðs til að útvega þær. Hinsvegar er það bæði vitað og viðurkent, að i þetta sinn var vanrækt, a. m. k. áður en símhleranirnar byrjuðu, að útvega þau sönnunargögn, sem vant er að beita í þvílikum málum. Má bar ennþá einu sinni benda á, að langbesta sönnunin aust játningar er hjer vitanlega vitnisburður þeirra, sem hafa verið viðstaddir áfengissölu. Þá hefði mætt gera húsleit hjá sakborningum, athuga víンkaup þeirra, fylgja grunuðum bilum eftir, stöðva þá og rannsaka o. fl.

Alt þetta mun hafa verið vanrækt að gera, þó að unt hefði verið að framkvæma það án þess að brjóta verulega í bág við hagsmuni annara en þeirra, sem sjálfir voru grunaðir um afbrot. En í stað þessa er gripið til símhlerunar, ráðs, sem hvergi finst heimild fyrir í íslenskum lögum, og þannig óhákvæmilega hlustað á fullkomlega ósaknæm einkasamtöl óákvæðins fjölda borgara, um alt önnur efni en leynivinsölu. Það þarf sannarlega enga vináttu til leynivínsala til þess að telja slíkt athæfi ósæmilegt. Og ósóminn hverfur ekki, þó að hægt sje að benda á, að úti í löndum sje stundum talið heimilt að hlera í síma. Enda mun koma á daginn, að þessi leið til að ljóstra upp vínslubrotum mun síst happaselli en þær, er áður hafa verið farnar.

III.
Er þá komið að hvalrekanum mikla á fjöru hleranamanna, sem sje því, að þeir þykjast geta upplýst, að úti í löndum sje lögreglan ekki síður aðgangsfrek en hjer og hlusti stundum á símtöl manna. Það er ákaf-lega einkenilegt að sjá hina miklu gleði hlerana-herranna yfir þessu. Því að þetta er ekki annað en það, sem sjálfir ráðherrarnir, Hermann Jónasson og Haraldur Guðmundsson, voru báðir búnir að lýsa yfir áður. Hermann Jónasson hafði einmitt hátiðlega tilkynt á Alþingi, að hjer væri um að ræða „viðurkendan rjett dómsvaldsins í öllum menningarlöndum“. Með gleði sinni nú sýna þessir menn, að þeir hafa ekki haft nein gögn fyrir sjer, er þeir gáfu þessar fyrri yfirlýsingar, og að þeir hafa ekki verið alt of trúðir á sannindi sinna eigin ummæla.

Í gleði sinni yfir því, að ráðherrarnir tveir hafa þó ekki að

vitanlega ekki komið mjer á óvart, þó að í þeim löndum, sem eiga við alt aðra staðhætti að búa og þar sem lögreglan hefir gerólika aðstöðu því, sem hjer er, bæði til hins verra og betra að þessu leyti, sje litioð öðruvísi á þetta mál en gera ber með ísl. staðhætti og íslenskar rjettarreglur fyrir augum. Þeim einum, sem aldrei hafa fengist við samanburð rjettarreglna úr ýmsum löndum, og yfirleitt hafa gefist upp á því, að hugsa sjálfstætt, getur komið til hugar að binda sig svo við það, sem sögð er tiska annars staðar eins og hleranamenn vilja nú gera.

En hjer við bætist, að þau gögn, sem hleranamenn hafa lagt fram fyrir því, að símhleranir væru tíðkaðar erlendis, eru enn ærið ófullkomin og virðast vera þeim til vafasams gagns. Verður það raunar að teljast í meira lagi óviðeldið, að lögreglustjóri skuli ekki hafa birt opinberlega bæði um hvað hann spurði og eins svörin orðrjett. Kemur þetta sjerstaklega til greina um skeyti það, er hann tjáist hafa fengið frá Kaupmannahöfn. En þar virðist lögreglustjóri hafa felt niður mjög þýðingarmiklar upplýsingar. Þetta herbragð kemur hleranamönnum þó ekki að haldi.

Því að ef marka má það, sem í skeytinu stendur, að lögreglan þar hafi heimild til hlustunar símtala á sama hátt og hún megi rannsaka brjef samkvæmt úrskurði, þá sannar skeytið þveröfugt við það, sem það átti að sanna. Því að skv. 750 gr. rjettarfarslaganna dönsku sbr. 720. og 721. gr. 2. tl. y, er einmitt óheimilt að rjúfa leynd pósts og síma til rannsóknar brjefar og símskeyta, í áfengissölumálum, og eru þó refsiákvæði þau, sem þar eru greind, svipuð því, sem hjer er í þeim málum. Verður því ekki betur sjeð, en að lögreglustjóri hafi sannað, með skeyti þessu, það, sem jeg hefí halddi fram, að jafnvæl þótt símhleranir gætu stundum verið rjett-lætanlegar í meiri háttar málum, þá væri þó fráleitt að beita þeim í áfengissölumálum, vegna bess hve ómerkileg þau væru. Þegar jeg ljöt þetta álit uppi, töldu hini miklu lögvitríngar stjórnarvaldanna, að jeg hefði gert voðalegan lögræðilegan „horror“ og fengu lögreglustjóran til að býsnast opinberlega yfir fáfræði minni. Hvort þeir átta sig nú, þegar þeir hafa skeyti frá „sjálfri“ Danmörku, þar sem hinu sama er halddi fram um þetta og jeg hjelt fram þegar í upphafi, er ekki gott að segja. En óneitanlega snúast vopnin við í höndum lögreglustjóra, ef skeyti hans sanna, að lögregla „mesta lýðræðislandsins“ telur sjer óheimilt að beita símhlerunum í einmitt sömu málunum, sem hafa gefið tilefni til ágreiningsins hjer.

Út frá því sjónarmiði, að hjer sje um að ræða ólika hagsmuni, sem hvortveggi hafi nokkuð til síns rás, setur það